

Posudek vedoucího diplomové práce

Tereza Mašková: „Západní cizinci“ v normalizačním Československu

Diplomová práce Terezy Maškové o cizincích z kapitalistického Západu, kteří byli v době tzv. normalizace trvale usazeni v ČSSR, staví na využití celého spektra pramenů – v principu se jedná o snoubení „klasické“ historické práce (kritiky písemných dokumentů) s orálně historickou metodou.

V textu se proto objeví na jedné straně rozbor různých statistických údajů, materiálů z provenience StB nebo analýz a situačních zpráv vzniklých na půdě příslušných ministerstev. Nedílnou součástí je dosti podrobné osvětlení legislativního rámce, v němž se cizinci museli v ČSSR pohybovat, což tvoří základnu pro katalogizaci obtíží (nebezpečí), kterým byli tito lidé ze strany úřadů vystaveni (a kvůli kterým mohli být třeba také vydíratelní). To vše je doplněno o zajímavou – a metodologicky ukotvenou – sondu do dějin každodennosti, založenou na metodě orální historie.

Jinými slovy: diplomová práce stojí a padá s pečlivým studiem a „vytěžením“ řady typů pramenů. A koneckonců ani nemůže být jinak, protože téma doposud nebylo historiky příliš zmapováno.

Na diplomové práci je potřeba ocenit, že Tereza Mašková se nevyhnula ani obecnějšímu dobovému kontextu – v textu se objevuje základní exkurs do politologie s odkazy na patřičnou literaturu (typologizace normalizačního režimu na ose totalitarismus – autoritativní systém).

Rozčlenění práce samotné je účelné – teoretický výzkum (analýza legislativy, analýza dosud málo zpracovaného materiálů z NA a ABS) je odrazovým můstkem pro „praktické cvičení“, tj. pro sondu do každodenního života „západních“ cizinců v Československu, která je provedena na základě strukturovaných rozhovorů s jedenácti narátory.

Autorka textu si u této praktické části všímá třech okruhů otázek: 1. běžného života v československé společnosti, 2. jak byli tito lidé vnímáni v ČSSR a jak na Západě a 3. jak „západní“ cizinci vnímali (vnímají) normalizační ČSSR. Především u třetího bodu se ukázalo, že je škodou, že dosud jsou českou historiografií trvale usazení cizinci ponecháni takřka bez povšimnutí, protože jejich de facto nezúčastněný pohled nabízí inspirativní perspektivu, z níž je možno nahlížet „klady“ a „negativa“ normalizačního systému (byli to lidé, kteří z podstaty znali obě strany barikády – socialistickou i kapitalistickou – a mohli tak vzájemně porovnávat se znalostí věci).

Podstatnější výtka k textu může být místy až přílišné ponechání prostoru výpovědím (byť zajímavých) narátorů, aniž by byly hlouběji analyzovány. Proto se v poslední třetině textu setkáváme na několika místy spíše s komentovaným přepisem než interpretací, což je u jinak zajímavé a vlastně v mnoha směrech pionýrské práce škoda.

Diplomovou práci Terezy Maškové proto hodnotím jako v globálu podnětnou, otevírající dokonce na některých místech dveře novým perspektivám výzkumu tzv. normalizace. Ocenit je třeba i to, že se studentka pustila do dosud málo zpracovaného tématu, což si vyžádalo nutnost seznámit se s plejádou dosud netknutých pramenů. I proto se i přes místy pouze dílčí interpretaci nashromážděných rozhovorů přikláním v případě kvalitní obhajoby k ohodnocení stupněm: výborně.

V Praze 4.2:2013

PhDr. Přemysl Houda, PhD.